

pintor, nat a Sant Fructuós de Bages el 12 de novembre de 1900, i hi podem seguir els moments culminants de la seva vida d'artista. Als setze anys Figueras ingressa a Llotja, i als vint-i-dos exposa per primera vegada, amb un èxit remarcable. Formà part del Servei de Monuments Històrics. Després marxà a París, i en retornar, pinta a Andalusia i el tempta la idea de passar a l'Àfrica. L'any 1925 es trasllada a Alger, on, junt amb el seu amic l'escultor Tona, obre l'Acadèmia «Arts». El 1927 forma part d'una missió al desert, com a dibuixant, i més tard retorna al nostre país, on romangué durant la guerra civil. Uns quants anys després tornà de nou a París i a Alger, i entrà en contacte amb els moviments artístics d'aquestes dues ciutats. Aleshores donà a conèixer el seu àlbum *Images d'Alger*, col·lecció de vint aiguaforts amb citacions originals d'André Gide, impresa a Manresa, en edició d'alta bibliofília, per la qual el Govern francès li atorgà les Palmes acadèmiques. L'any 1950 treballa a Rabat i a Feç, invitat pel Govern del Marroc, i actualment prepara l'edició d'una nova obra seva, *Oasis i visions del desert*. L'obra que comentem conté nombroses làmines en fotogravat, algunes d'elles en color, amb reproduccions d'obres del pintor; la seva bibliografia, i una relació de museus, biblioteques i institucions que posseeixen obres seves. — F. SOLER I QUINTANA.

L'origen dels nostres reis, segons un manuscrit àrab. — En preparar l'edició crítica d'un manuscrit àrab que conté un tractat de geografia d'*Ibn Saïd al-Magribi*, el Dr. J. Vernet, professor de llengua àrab a la Universitat de Barcelona, ha trobat, en el lloc on parla de Catalunya, una notícia veritablement curiosa, bé que hom no la pugui acceptar sinó com una llegenda sense cap fonament històric.¹ Diu no menys que això: «La ciutat de Barcelona és aquella on resideix el barceloní, rei dels catalans, el qual descendeix [*mntassib*] de *Jabala b. Al-Ayham*, rei de *Gassan*, que fou vençut durant el Califat d'*Umar b. al-Khattab*». Segons el text precedent, la dinastia de Barcelona descendiria dels famosos reis àrabs que vivien en el *limes* bizantí, des del temps de Justinià. El Prof. Vernet creu que aquesta és la idea que enclou el text esmentat d'*Ibn Saïd*, acceptant per a la paraula *mntassib* la traducció que li dona. Sempre, però, indica *filiació*, bé directa (com és en aquest cas), bé adoptiva d'un personatge en relació amb un altre. *Jabala b. al-Ayham* fou un reietó del qual ens parlen els *Annali del Islam* de Caetani, i, segons la informació de què disposem, representà un paper molt brillant en la conquesta de Síria pels àrabs. — F. S. I Q.

Els «Estudios de Edad Media de la Corona de Aragón». — A la Universitat de Saragossa, el Prof. José María Lacarra, tot aprofitant l'ajut econòmic del Consejo Superior de Investigaciones Científicas, ha aconseguit de crear un nucli prou important d'estudiosos de l'Edat mitjana i, principalment, de la història d'Aragó, en un sentit regional i fins i tot, en alguns casos, en el sentit medieval de Corona de Catalunya-Aragó. El mitjà de comunicació d'aquest grup d'estudiosos aragonesos és la revista «Estudios de Edad Media de la Corona de Aragón».

Hom intentà que aquesta publicació fos anual, però la manca de recursos econòmics ha acabat convertint-la en una publicació de periodicitat molt irregular. Entre 1948 i 1952 aparegueren cinc volums, d'unes vuit-centes pàgines cadascun, que constitueixen una aportació historiogràfica força important, acrescuda, a partir del tercer volum, amb una àmplia informació bibliogràfica, agrupada per matèries, que comprèn els territoris de la Corona de Catalunya-Aragó, i una secció de notícies diverses (congressos, reunions, cursets, activitats d'institucions, etc.).

Els treballs publicats ofereixen una gran qualitat científica, fins i tot aquells d'abast estrictament local. Hi ha treballs que són veritables aportacions a la història

1. El professor Vernet ha publicat la notícia d'aquesta troballa sota el títol *Los reyes de Aragón, ¿son de ascendencia árabe? Un documento curioso*, a la revista «Bages» de Manresa, núm. 37 (març de 1956), pàg. 10.

dels antics reialmes que formaren la Corona, i d'altres d'interès més reduït. En aquesta nota només destacarem aquells que, per llur importància, poden tenir interès per als historiadors catalans.

En primer lloc, foren traduïts els dos treballs capitals de Paul Kehr sobre *Cómo y cuándo se hizo Aragón feudatario de la Santa Sede* (vol. I) i *El Papado y los reinos de Navarra y Aragón hasta mediados del siglo XII* (II), que tracten de les relacions d'Aragó i la Santa Seu, força importants per a poder comprendre, en part, la successió d'Alfons el Bataller i d'Alfons el Cast. Àngel Canellas hi ha publicat un interessant treball sobre *Aragón y la empresa del Estrecho en el siglo XIV* (II), en el qual posa en relleu l'aportació de la Corona de Catalunya-Aragó a les lluites suscitées pel domini de l'Estret, la conseqüència de les quals fou de tallar tota la possible relació entre els regnes musulmans de l'un i de l'altre vessant. L'estudi de M. Dualde i Serrano sobre *La elección de los compromisarios de Caspe* (III) ha estat molt discutit; hi aporta noves idees i noves interpretacions sobre la personalitat i les activitats dels nou famosos compromissaris, i sobre la solució que arbitraren. La transcendència del tema i les diverses interpretacions proposades fins avui donen actualitat al treball, que representa quasi tota la vida científica de l'autor. Amb el rigor de mètode i amb la preparació que li són habituals, Ramon d'Abadal hi publica un estudi sobre l'*Origen y proceso de consolidación de la sede ribagorzana de Roda* (V),¹ notable aportació a l'estudi de la problemàtica que la Catalunya carolíngia té plantejada. V. Salabert i Roca hi donà a conèixer un capítol de la seva tesi doctoral: *Tratado de Agnani y la expansión mediterránea de la Corona de Aragón* (V), que ja comentarem en referir-nos a la publicació de tot el treball, avui en curs d'impressió. Important i, alhora, curiosa és la publicació d'un corpus documental relatiu a la cultura en temps de Pere el Cerimoniós (III ss.), feta a cura d'Amada López de Meneses, que completa el coneixement que teniem d'aquest regnat i, en determinats aspectes, de la cultura catalana medieval. És d'agrair la publicació d'un corpus tan vast, tot i les seves lleus deficiències, no pas paleogràfiques o diplomàtiques, ans de valoració històrica.

Les conseqüències d'una publicació feta amb mètodes tan rigorosos han d'ésser extraordinàries, i han de proposar valuoses orientacions als estudiosos de l'Edat mitjana de la Corona de Catalunya-Aragó. — JOAN-F. CABESTANY.

Estudis sobre Joan II i la seva època.— Aquests darrers anys s'han caracteritzat per la publicació no solament d'importants treballs més o menys de conjunt sobre la personalitat i el regnat de Joan II, sinó també de breus aportacions monogràfiques aparegudes en diverses publicacions periodístiques. El més important, fruit, alhora, d'investigacions personals i síntesi d'altres dutes a terme paral·lelament pels deixebles, és l'obra del Prof. Jaume Vicens i Vives *Juan II de Aragón (1398-1479): Monarquía y revolución en la España del siglo XV*,^{1a} estudi dens i complet de la personalitat de l'home i de l'estadista, que, en part, enllaça amb els realitzats sobre *Fernando el Católico, Príncipe de Castilla y Rey de Sicilia*.² Aquest darrer plantejà per primera vegada la crisi catalana del segle xv.

Aquestes recerques sobre la problemàtica quatrecentista foren dutes a terme en incorporar-se el Prof. Vicens a les tasques universitàries de Barcelona, i tot seguit foren seguides pels seus deixebles. Per desgràcia només un d'aquests, la Srta. Núria Coll, ha reeixit a publicar un llibre: *Doña Juana Enriquez, lugarteniente real en Cataluña (1461-1468)*.³ Es tracta d'un estudi prou complet de la difícil personalitat de la segona

1. Aquest article és una refosa, amb dades noves, d'uns capítols de *Catalunya carolíngia*, vol. III: *Els comtats de Pallars i Ribagorça*, Primera part (Barcelona, I. E. C., 1955).

1a. Barcelona, Ed. Teide, 1953, xvi + 420 pàgs.

2. Madrid, C. S. I. C., 1952, 480 pàgs.

3. Dos volums. Madrid, C. S. I. C., 1953, xiv + 364 i 474 pàgs.